

KARIŠKIŲ ŽODIS

Leidžiamas Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros skyriaus

Kaina. 8 mėnesiams: kariškiams 6 skatky.
Atskiri numeriai 60 skatky.

Eina vieną kartą į savaitę.

Adresas: Krašto Apsaugos Ministerijos
Literatūros skyrius (Gedimino g-vė Nr. 19).

Nr. 29

Kaunas, gruodžio mėn. 4 diena

1919 m.

Iš Lietuvos Kariuomenei Įsakymų.

1919 m. Lapkričio mėn. 10 d., Kaunas.

Del davimo pašalpos kariškių šeimynoms.
Tikra prasme Įstatymo apie algas ir pašalpas kariškiams ir jų šeimynoms, apskelbtame „Lietuvos Kariuomenei“ Įsakyme Nr. 102, pašalpas gali gauti tik savanorių ir mobilizuotų kariškių šeimynos. Šiuo tarpu kai kurie Komendantai, pasiremami antros dalies viršminėto įsakymo neaiškumu, išduoda pašalpas visų kariškių šeimynoms, tai yra ne tik savanorių ir mobilizuotų, bet ir vyriausybės Įsakymu iš vasario 13 dien. ir Rugsėjo 27 d. š. m. naujokų, kurie šaukiami atlikti savo paprastą kariavystės priedermę.

Ligi minimas neaiškumas bus pašalintas Įstatymo keliu, įsakau visiems Komendantams sustabdyti pašalpų išdavimą pašauktųjų naujokų šeimynoms. Pašalpos išduodamos tik mobilizuotų ir savanorių kariškių šeimynoms, kurias jie užlaikė prieš pastojant kariuomenen.

Laikinaisiai Naujokų Šaukimo Įstatais iš rugsėjo 27 d. š. m. vienas, tinkamas darbu šeimynos narys nuo kariavystės paliuosuojamas. Jo pareiga šelpiti šeimyną.

Pašalpų Komisijos išaiškinimu, šelpiamos šeimynos nariais skaitomi: žmona ir vaikai, motina - našlė ir tėvas, jei jis turi daugiau negu 55 metus, arba jaunesnis, bet nustojęs sveikatos.

Už Krašto Apsaugos Ministeriją jo Padėjėjas pasirašė:
Karininkas M e r k i s. Juridinio Skyriaus Viršininkas
Karininkas K r a s a u s k a s.

Lapkričio 19 — 23 d. kovos.

Prieš 17 — 18 lapkričio Bermonto kariuomenės kariavystės pradėjo lankytis į kaimus ir dvarus, kurie spalio 30 d. š. m. sutartimi buvo neutralėje zonoje ir kurių mūsų kariuomenė dar nebuvo užėmus. Bermontininkai, atėję į kaimus, plėšė gyventojus, atimdami paskutinį jų turtą. Gyventojams užsistoti, kai kurios mūsų dalys išstatė kaimuose. nedidelius būrelius. Bermontininkams, matyti, tas nepatiko ir lapkričio 17—18 d. jie pradėjo užpulti mūsų sargybas ir užtvares, bet kas kartą turėjo didelius nuostolius,

kas juos ir pykdė. Mums atkeršyti, bermontininkai lapkričio 20 — 21 d. naktį darė sustiprintą žvalgybą nuo Šaulėnų pusės, o nuo šiaurės Terulių balų darė puolimą. Kad pasekmingiau atmesti priešą, mūsų dalims buvo įsakyta lapkričio 21 d. 3 val. pereiti antpuolin. Dalys visu frontu perėjo antpuolin. Priešo ėjimas pirmyn po nedidelių mūšių buvo atmuštas. Priešas atsitraukęs ant savo pozicijų, stengėsi, kiek galėdamas, ten laikytis, bet mūsų dalys, nežiūrėdamos didelės priešų kulkosvaidžių, šautuvų ir patrankų ugnies, išvarė priešą iš jo užimamų pozicijų ir žygiavo pirmyn, stumdamos atkakliai besiginantį priešą.

Dešinioji rinktinė žygiavo narsiai, ir nežiūrint į tai, kad turėjo didelius priešų pasipriešinimus su šarvuotų traukinių pagalba, atkirto jam visus kelius ir lapkričio 21 d. 18 valandą užstojo priešui kelių mazgą tarp Jonišio ir Šiaulių, Meškuičių rajone. Šioje grupėje atsižymėjo savo narsumu ir gabumu karininkai Čoimanas ir Vileris.

Kariavystės metu priešą, išlaikydami pilną vienodumą valioje, sistemoje, savo norais remdamies.

Mūsų užmuštų 10, sužeistų: 9 kariavystės ir 1 karininkas.

Paimtų nelaisvėn bermontininkų 16, užmuštų 150.

Vidurinė rinktinė narsiai stumdama priešą, žygiavo pirmyn, neatsižvelgdama į tai, kad savo kairiojo sparno užpakalyje turėjo gerai įsitvirtinusių priešų Radviliškyje. Ta grupė lapkričio 21 d. 20 val. pasiekė Aleksandrijos dvarą ir supo Šiaulius iš šiaurės, bet kadangi priešas dar tebesilaikė Radviliškyje, puolimą ant Šiaulių reikėjo sulaukyti. Šioje grupėje atsižymėjo kariavystės: gydytojas Petraitis, leitenantas Butkevičius, Kapitonas Oželis, Majoras Motiejūnas - Valevičius, kapitonas Petraitis, kar. Puzinas.

Kariavystės metu priešą didžiai pakilusia dvasia.

Mūsų užmuštų 2 karininkai ir 13 kariavystės, sužeistų 4 karininkai ir 52 kariavystės.

Paimta nelaisvėn 117 bermontininkų, užmušta 200, sužeista 400.

Kairioji rinktinė, užpuolė jo pozicijas ir tuo priverė priešą betvarkėi bėgti. Nuosekliai ji persekiojant, priešui nebepasisekė užimti naujų pozicijų. Jis stengėsi laikytis tik atramos punktuose, iš kurių su šauksmu „Vallo“ buvo mūsų kariavystės šaukiamas. Lapkričio 21 d. 21 val. ši rinktinė perkirto kelius tarp Šiaulių ir užstojo kelius nuo vakarų ir šiaurės.

Nei užmuštų, nei sužeistų šioj rinktinėj nebuvo. Naktį iš lapkričio 21 į 22 keliai link Šiaulių jau iš visų pusių buvo susprogdinti. Įnirtę vietos gyventojai, pastebėję priešą traukiamąsi, surinkę pametus ginklus, apšaudė juos iš miškų, kas dar labiau suardė priešą tvarką. Apsuptas iš visų pusių priešas Radviliškyje, nežiūrėdamas į stiprią mūsų artilerijos ugnį, tvirtai laikėsi su dideliu skaičiumi kulkosvaidžių, minosvaidžių, bombosvaidžių ir patrankų. Naktį iš lapkričio 21 į 22 d. rinktinės apsistojo užimtose iš vakaro vietose. Lapkričio 22 d. užimtose pozicijose laikė priešą puolimus. Priešas, ypač karininko Varioško rinktinėj, su šarvuoto traukinio pagalba, stengėsi mus pastumėti atgal, bet su dideliais nuostoliais buvo atmuštas ir bėgo panikoje.

Šiaurės baro rinktinė išmušė priešą su dideliais nuostoliais iš Žeimelių ir vijo jį į vakarus.

Lapkričio 22 d. 6 val. paimti Radviliškį buvo leistas rezervas. Nepaprastu narsumu rezervas atakavo Radviliškį. Priešas uoliausiai gynėsi įsistiprinęs mūro malūnuose ir namuose, turėdamas didelį skaičių kulkosvaidžių, minosvaidžių, bombosvaidžių ir artilerijos. Priemiesčiai kelis kartus perėjo iš rankų į rankas. Mūšis, su nedidelėmis pertraukomis, tęsėsi nuo 6-tos iki 19-tai valandai. 19-tą valandą narsių Dzūkų ir Utėniškių durtuvais priešas su dideliais nuostoliais buvo išmuštas. Čia atsižymėjo karininkai: Majoras Šaudžys, kapitonas Sprangauskas, karininkas Marcinkevičius, karininkas Šmitas, vyr. leitenantas Zabulionis, vyresnysis leitenantas Norkūnas, karininkas Ambraziejus, leitenantas Freidis, puskarininkas Ambraziejus.

Kareiviai atsižymėjo savo narsumu ir būdo tvirtumu.

Mūsų užmuštų 11, sužeistų 30. Paimta nelaisvėn 24 bermontininkai.

20-toj valandoj per Šiaulius iš Tilžės pas mus atvyko Santarvės komisija. Komisija pareikalavo atitraukti mūsų kariuomenę už demarkacinės linijos, nustatytos spalio 30 d. š. m., kad nesustabdyti pradėto Bermonto kariuomenės iš Lietuvos traukimos ir kad neduoti progos vokiečiams traukti Lietuvon savo kariuomenės, kuri yra parubežy. Santarvės komisija pareiškė, kad mes būtinai turime išpildyti tajį reikalavimą.

Mes buvom priversti sulaukyti žygiavimą ir atitraukti į senas savo pozicijas demarkacinėj linijoj.

Išvežus iš Radviliškio visą grobį kariuomenė lapkričio 23 d. 24 val. atsitraukė.

Iš mūsų pusės patekusių nelaisvėn nėra. Paimta grobio:

7 lauko patrankos, 1 gaubica, 2 zenito patrankos, 10 pryšakių prie kanuolių, apie 50,000 artilerijos šovinių; 30 aeroplanų; apie 50,000 aeroplanų bombų, 14 sparnų, 21 motoras, 50 propelerių, 14 ašių del aeroplanų, 14 guminių šinų; 8 automobiliai; 13 vežimų, 32 arkliai, 5 lauko virtuvės; 1 garvežimis, 1 vagonas, 1 platforma; apie 100 kulkosvaidžių, 10 minosvaidžių, 4 bombosvaidžiai, apie 200 juostų kulkosvaidžiams, apie 75,000 šovinių šautuvams; apie 10,000 raketų, 1 elektros stotis, 1 dinamo-mašina, 20 kilovatų, 1 transformatorių, 9 dėžės magnetų, 8 motorai, 10 lauko telefonų, daug kabelio. Be to yra daug gelžkelio prietaisų ir šiaip smulkių, brangių daiktų, kurie dar neperžiūrėti.

Priešas esąs visai demoralizuotas ir stebisi Lietuvos kariuomenės narsumu. Pasakoja, kad lietuviai kariuoja geriau už rusų kazokus. Bermontininkai esą pasiryžę kuogreičiausia apleisti Lietuvą. Sulaukyti bermontininkus nuo plėšimų ir prižiūrėti jų evakuacijos, Santarvė įsteigė kontrolę. Mūsų kariuomenėj, sutrukdinus priešą karda, upas yra kuopuikiausias.

Šis tas apie karą.

Pralaužimas.

Kiekvienas, kuris nors kartą dalyvavo mūšyje, atmena tą baisų, magišką veiksma, kurį turi žodis „pralaužimas“. Užgirdus apie pralaužimą labiausiai susijudina kariuomenė, esanti pirmoje linijoje ir ypač bare, kuriame pralaužimas įvyko. Jeigu kokia nors paprasta žinia išsiplatina kariuomenėje, užimančioje kurį nors barą, labai greitai, tai žodis „pralaužimas“ žaibo greitumu pasiekia pačių tolimiausių užpakalio barų. Ir štai skubiai kraujami gurguolių vežimai ir, žinoma, nepatvirtintomis taisyklėmis: šale telefono aparato guli tik ką papiauto jaučio oda; rašomoji mašinėlė nedrąsiai veizi iš tarp maišų su avižomis, kepalėliai duonos negali suprasti, kodėl juos patalpino su batais ir t. t. Telefono linijos sustoja veikusios šiame svarbiame momente; štabai skubiai kraunasi savo daiktus ir ieško vietų, kur jiems pabėgus, kad iš ten vėl galima būtų valdyti kariuomenę. Kariuomenė, esanti pralaužimo sparnuose, jaučia esanti apsiausta iš sparnų ir užpakalio, nerimastingai klausia: „Kodėl ligi šiam laikui neįsako atsitraukti?“ ir nieko nelaukdama, griebiasi taip mėgiamo manevro: „užlenkia sparnus“, o blogiausiam atvejyje palieka pozicijas ir traukia kur tai į miglotą toli, pranešdama: „apsiausti iš sparnų ir užpakalio, grėsiant pavojui būti atkirstiems, mes traukiamės“. Ir štai, visa buvusi ligi šio laiko graži, organizuota viena, pavirsta į visišką netvarkę. Pasirodo nustota pačios svarbiausios mašinos dalies, — jos sielos, jos judamosios jėgos, o vieton to atėjo paraličias, o įkandin jo ir... mirtis. Kai pastūmėjimas biliarde vieno skritulio persiduoda pačiam tolimiausiam, taip ir „pralaužimo“ žinios veiksmas persiduoda nuo pačių pirmųjų dalių ligi tolimiausių štabų, iš kur priekin viena paskui kitos pradeda lakstyti depešos su klausimais: „Kaip? ar jau likviduotas pralaužimas?“

Skaitytojai! ar neprisiėjo jums kada nors, važiuojant traukiniu, liūdnei belaukiant kitos stoties, užmerkti akis ir nusikračius nuodėmingų šios žemės minčių, padaryti mažytėlį savo sąmonės bandymą.

Jūsų traukinys bėga nuo A → link B. Užmerkę akis, šiek tiek įtempiate savo sąmonę, ir manote, dar gi jaučiate, kad traukinys bėga ne nuo A → link B, bet atvirkščioje kryptyje link A ← nuo B. Jei jūs to daryti nebandėte, tai pabandykite: tikrai sakau, kad jis jums pasiseks. Jei tai pasiseks jums padaryti sąlygose bei aplinkybėse, kame veikia tik pačios minties bei sąmonės darbuotė, tai aišku, kad, jei jus bus apsiaute faktai, patvirtinantieji šią minties darbuotę, jums užteks labai mažo valios įtempimo, kad priversti savo mintis darbuotis tam tikroje kryptyje ir visas apystovas nukreipti savo naudon.

Mūsų frontą pralaužė, aišku, kad mus apsiaus iš sparnų ir užpakalio, mus atkirs. Bet ar taip iš tikrųjų yra? Ar nepateko ir pats priešas į tokias aplinkybes, kuriose jį patį galima pulti iš šonų ir užpakalio? Skaitytojai! Truputį ramybės! Nelaikykites tos minties, kad patekote blogon padėtin. Maža sąmonės darbuotė ir jūs, mintyje priverčiantieji traukinį bėgti atvirkščion pusėn, priversite ir grėsiantį jums pavojų pavirsti į eilę sumanymų ir naudingų nuotikių, apie kuriuos kariškis tik gali svajoti. Iš tikrųjų! Visi žino, kad sparnai ir užpakalis yra tai opiausios kariuomenės vietos. Jei šie fronto punktai dėliai fronto ilgumo atakuojančiam sunkiai prieinami, tai jis, atakuojantis, stengias juos surasti, padaręs pralaužimą. Pralaužus frontą, atsiranda du sparnai ir užpakalis, į kur priešas ir stengias kreipti savo smūgi, vi ai teisingai manydamas, kad šie punktai pasirodys labiausiai įgeliami. Ko-

del gi sparnai ir užpakalis yra patogiausios vietos, kad suduoti smūgį? Todel, kad šiame atsitikime ištisos kariuomenės dalies psichika gali būti sulyginta su atskiro kareivio psichika, kuriam geriau yra sutikti priešą iš priesakio, nes jis smūgiui gali sunaudoti abi rankas ir kojas, tuotarpu užpuolant iš sparno, smūgis gali būti atremtas tik dalimi savųjų jėgų, o užpuolant iš užpakalio, kareivis yra visai be jėgų. Didžiausia čia rolė lošia abiejų kareivių moralė padėtis. Užpuolantis randa sau naudingą pulti priešo sparnus ir užpakalį, todel narsiai ir griežtai veikia ir išanksto laukia pergalės, tuo tarpu gi tas, kuris ginasi, išanksto lemia sau nepasisekimą, pats save paraližuodamas mintimi, kad užpulta jo opiausia vieta. (T. b.)

Pulkininkas Kleščinskas.

Lyties arba Veneros ligos.

Kilus šiam didžiajam karui, trempiant mūsų žemelę didžiuliu valstybių kariuomenėms, liko ir ne vienas jų pėdsakas, tarp kitko veneros arba lyties ligos. Kadangi svarbiausiu lytinių ligų platintoju laikoma kariuomenė abelnai, o tas iš dalies ir mus liečia, tad reikia žinoti kas ir pas mus yra.

Lietuvoje ligi karo tos ligos, ypač mūsų kaimiečių tarpe, buvo labai mažai žmonėms žinomos, beveik tik iš vardo. Pačių ligų atsitikimai būdavo labai reti, nes neturėjo sau patogios vystymuisi dirvos. Liaudis spyresį jų plėtimuisi ir iki šiai dienai tuo žvilgsniu buvo sveikiausia tautos kūno dalimi. Miestas gi, — toli gražu pralenkė kaimą. Tenai ir prieš karą lengvai galėjai rasti ne vieną ligonį, sergantį kokia nors lytine liga. Bet praėjus per mūsų šalį rusams, pas kuriuos kalbamos ligos yra labai prasiplatinę ir vokiečiams, kurie labiau mokėdavo mergaites pavilioti, j. t. y. ligų pas mus žymiai-žymiai pasidaugino. Daugiausiai, žinoma, miestuose, bet iš ten pradeda skverbti jau ir į kaimus.

Pavojus pernešimo ligų į kaimą dar labiau didėja, turint omenyje ir mūsų jaunutę kariuomenę, kuri su-

sideda daugiausiai iš kaimiečių. Jos irgi neaplenkė lyties ligos ir mūsų draugų-kareivių tarpe jos dauginas. Išdalies čia kalti draugai, išdalies mūsų nesumanomas ir išdalies perdidelis šių dienų gašlumas. Kad nuplėšus vaizdą su kokiu greitumu platinas pas mus mirtosios ligos, aš paduosiu kelių mėnesių Sanit. Sk. lentelę-degramą. Pamatysime, kad skaičius kas mėnuo bemaž dvigubai dauginasi, pavyzdžiui:

Gegužės mėnesį ligonių buvo a
Birželio a + a
Liepos (a + a) × 2
Rugpjūčio [(a + a) × 2] × 2 + a

Šiek tiek mažiau už rugpjūčio mėnesį, būtent

(a + a) × 2 + (a + a).
Nežinau kiek kurios rūšies ligos buvo ligonių, bet iš šios lentelės matyti šoks dalykas, pavyzdin: jeigu kariuomenėje gegužės mėn. buvo vienas ligonis, tai birželio — jau 2, liepos — 4, rugpjūčio — 9 ir rugpjūčio — 6.

Į tai visgi reikia rimtai atsižvelgti ir rimtai pradėti su jomis kovą. Čia ytin galėtų daug pasidarbauti dailių gydytojai, parengdami kareiviams vieną kitą populiarę paskaitelę apie lyties ligas. Gal tas dėlai kai kurių aplinkybių (kaip fronte) ir nevisuomet būtų galima, bet prie gerų norų atsirastų ir proga. Bet pas mūsų gydytojus išvyravęs perdidelis oficiališkumas ir be gydymo, jie nesistengia suteikti kareiviams jokių žinių apie sveikatos užlaikymą. Ypač kad lyties ligos pakenkia ne tik atskiriems asmenims, bet silpnina visą tautą.

Taip pat noriu perspėti draugus kareivius, kad ir jie būtų atsargesni. Reikia suprasti, kad betikslis lyties pajėgų alkvojimas yra didžiai kenksmingas ir pavojingas ligų užsikrėtimo atžvilgiu. Atpenč, lytinis susilaikymas netik nekenksmingas, bet ir naudingas, nes palaiko mūsų sveikatą ir daro mus stipresniais. Stipri gi ir doroje ir jėgoje toji tauta, kurioje sveiki žmonės. Mes turime saugoti kits kitą, kaip broliai perspėti ir neduoti kits kitam blogo pavyzdžio. Ypač tai turi daryti daugiau prityrę ir praslavinę draugai.

Jeigu ir atsitinka kam užsikrėsti, kuogreičiausiai nesigėdinant pasisakyti gydytojui ir gydytis, neužleisti ir neužkrėtinėti kitų. Liga kokio ji nebūtų — vistiek

Dokumentai ir faktai.

Rusų vokiečių kėšnimaisi pagrobti mūsų žemę.

Mums pateko kairurje vokiečių kariuomenės įsakymai ir Geležinės divizijos, vokiečių legionų ir vakarų rusų armijos vyr. vado sutartis. Su tais įsakymais iš dalies supažindinsime ir mūsų skaitytojus.

Santarvė tikrai įteikė Vokietijai ultimatumą, kad ši iškraustytų savo kariuomenę iš Pabaltijos pajūrio. To neišpildžius, grąsino priespaudomis, k. a.: blokados atnaujinimu, karo belaisvių dalies sulaikymo, dar neužimtų kraštų okupacija ir tt.

Vokietijos Apsaugos Ministerija ir gi keletą kartų kreipėsi į bermontininkus del evakuacijos.

Rugpjūčio 28 d. ji pakė, kad prie Bermondto neperejusios kariuomenės dalys kuovečiausia išėitų iš Kuršo.

Spalių 1 d. kad išvengti Santarvės priespaudos, Vokietijos Krašto Apsaugos Ministerija pakartojo pasukubinti Kuršo evakuacija.

Spalių 5 d. Krašto Apsaugos Ministeris telegrafavo visoms kariuomenės dalims, ypač tomis, kurios stovė Pabaltijoje, kad vokiečiams yra draudžiama pereiti rusų kariuomenėn. Anksčiau įstojusieji kviečiami grįžti atgal, o nesugrįžusieji vokiečių savanorių korpusams įsakyme skaitysis įstojusiais rusų kariuome-

nėn. Vakarų Rusijos valdžia už tai mokės pinigais. „Patvirtinti, kad visa tai, ką laikinai rusų valdžia prabadojo (alga, žeme), bus ir išpildyta, je uždėti visą valstybinę turta Kurše ir Lietuvoje“. Tai gi savo kėšnimais vokiečių ir rusų avanduristai ruošė ne vien prieš Latviją, bet ir prieš Lietuvą.

Tada vokiečių karininkai kreipėsi į savo savanorių korpusus šiuo atsišaukimu:

„Kareiviai! Jūs buvote mūsų Valdžios blogai apredyti. Jūsų teisingi reikalavimai, kuriuos jūs iškariavote kovodami už vokiečių, Valdžios nebuvo išklausyti. Jums sugrįžus, nebus leista pradėti ar gauti darbo fabrikuose, nes jūs čionai prieš bolševikus kovojote, kurie vienos dvasios su spartakininkais, agitatoriais, igijalais tokmės darbininkuose. Valstybės kariuomenė pervirš turri žmonių, kurie geriau kaip jūs, turėjo progos išnaudoti padėti ir aprūpinti savo atait. Be to, 800.000 belaisvių grįžta atgal Vokietijon ir dar labiau padidins bedarbę. Begalo tesiantiesi anglikasių streikai taipogi sumažins darbę. Vargš ir elgetystė laukia jus sugrįžus Vokietijon!

Santarvė grąsina, jeigu mes čionai pasiliksime, Vokietijai paskelbs naujas priespaudas. Mūsų vienas taikos sutarties straipsnis duoda jiems teisės tai daryti. O taikos sutarties knygoje tokią

yra liga, nelaimė ir ją reikia pašalinti. Atminkim, kad užsikrečiant darom dvigubą bėdą: sau pačiam ir daugi-
ginam tų ligonių skaičių. Išgijant taip pat dvigubą
naudą: sau pačiam ir visuomenei, iš kurios pašalina-
mas kitą užsikrėtimo pavojus.

Sanitarijos Skyrius turėtų išleisti suprantamai pa-
rašytų, visoje pilnumoje nušviečiančių šias ligas, kny-
gelių, kurias kiekvienas kareivis galėtų paskaityti ir
apsisaugoti nuo grėsiančio pavojaus^{*)}. Reikia viso-
kiomis priemonėmis užkirsti joms kelią ir ypač sau-
goti nuo jų kariuomenę.

Tautmylis.

√Tyslevas.

GAILIAI VERKĖ.

Gailiai verkė merguželė
Pas marga svirnelį,
Kad kare pražūdė savo
Mylimą bernelį.

Tojo verkė, kurs ją kitkart
Skirdamos bučiavo,
Ir karščiausiai prie krūtines
Glausdamas mylavo.

Tojo verkė, kurs jai sakė
Paskutinį kartą:

„Neužmiršiu, mergužele,
Tavo žodį tartą“.

Tojo verkė, kurs j priešą
Pirmutinis puolė
Ir bėram žirge sėdėdamas
Prie jų lėkė šuolia.

Tojo verkė, kurs paguldė
Ant žalios žolelės

^{*)} Generalio Štabo Literatūros Dalis yra išleidusi knygutę
„Lytės ligos“, kurią turi perskaityti kiekvienas kareivis.
•K. Ž. REDAKCIJA.

straipsnių yra daug. Santarvė būtinai nori su-
naikinti Vokietiją! Nors mes dabar ir nusileisim,
tai ji kiekvieną valandą, net minutę, suras dau-
gybę tokių paragrafų, kuriuos išpildyti vis tiek
nebus begalima, bet panašiomis priespaudomis
nuolatos mums grąšins. Kas daryti? Vienas iš
dviejų: ar mes kaip avys duosimės pauti, ar mes
mėginim priešintis, nežiūrint visų Santarvės grą-
šinimų ir mūsų kvailos valdžios prašymų, kuri
niekuomet negalėjo nujauti ateities ir tik tuomet
suprasdavo momento svarbumą, kada buvo per-
vėlu. Elgsimės savistoviai ir, jei bus Dievo lem-
ta, sutversim savo tėvynei naują ateitį! Lengvai
to neatsieksime. Ištikus mėnesius mes galime
būti atskirti nuo mūsų namų. Mūs laukia sun-
kios valandos, bet norint ką nors didžio pasiekti,
reikia ir daug padaryti. Kas mano negalės tai
padaryti, tas tegul grįžta į Vokietiją. Bet tie, ku-
rie čia pasilieka, tegul žino, kad uždavinys, ku-
riam jisai atsidavęs, yra didis ir svarbus pasaulio
istorijoje. Tik įtempus visas kūno ir dvasios jė-
gas, galima pasiekti šito tikslo. Ateis laikas, ka-
da Vokietijojej mums atsiklaupę sakys ačiū, už tai
ką mes čionai iškentėjome ir atsiprašys už tai,
kad šitą čia mūsų pasilikimą taip apsunokino.

pas. Siewert
Laivyno Kapitonas.

St. Qu. 10. 10. 19.

Tėisingai

pas. Wagner
Gen. Štabo Kapitonas.

Didį būrį priešų vyrų
Be savos galvelės.

Tojo verkė, kurs prieš jodama
Drąsino žirgelį
Ir pasakė: „Bėki greitai,
Grįšdams pas tėvelį.“

Ir parbėgęs pasakyki,
Kad daugiau negrįšiu,
Kad tėvelių, mylimosios
Jau nepamatsysiu.

Pasakyki, kad kovojau
Aš tik už tėvynę,
Už Lietuvos tikrą laisvę
Aukojau krūtine.

Kariškių laidotuvės.

...Penki karstai brolių, kri-
tusių Radviškio mūšyje.

I.

Nuo lapkričio 19 d. vakaro, kaip jau „Kar. Žo-
dzio“ skaitytojams žinoma, prasidėjo kovos Lietuvos
sūnų su tais, kurių visa širdimi jau iš seniau nekentė
t. y. vokiečiais-plėšikais, kurių pati vokiečių valdžia
atsisakė. Patrankos dieną ir naktį gaudė, kulkosvai-
dziai traškėjo, vežimuose sužeistieji dėjavo ir šaukė
dangun atkeršijimo...

Kovos tęsėsi be pertraukos tris dienas. Didžiau-
siu inirtimo ėjo lietuvis kareivis, atstotęs aro krūtine,
su žibančiomis keršto ugnimi akimis ir tvirtu, nežinan-
čiu baimės, žingsniu...

Ėjo ir ėjo!.. Laike trijų dienų Šiauliuose buvo
panika ir vokiečiai nešdinos visomis gatvėmis vakarų
link. O mūsų karžygių dalys jiems „spirgino“...

Tai buvo mūsų, kokio Lietuvos kareivis, Lietuvos
valstybę atstačius, lig šiol dar nebuvo matęs ir jautęs

Galutinai sutartis tarp Geležinės divizijos, vokie-
čių legionų ir vokiečių esančių Kellerio ir Virgoličo
korpusuose iš vienos pusės ir vakarų rusų armijos
Vyr. vado iš kitos pusės, buvo padaryta spalio 6 d.
1919 m.

Abiejų pusių sutarties sumanytojai nuvokė, kad į
panašią avantiūrą nestos doresni žmonės, taigi įvai-
riems vagiliams, plėšikams paskyrė geras algas. Pa-
vyzdžiui: kareivis gaudavo į dieną 11 auksinų, leite-
nantai — 24 auks., kapitonai — 32 auks., divizijos va-
das — 60 auks. Kelionėje buvo mokami dienpinigiai:
kareiviams 16 auks., karininkams 25 — 30 auks.

Numatydami, kad visam šiam reikalui reikės di-
delių pinigų, Bermontas išleido savuosius pinigus, ku-
riuos laiduoja valstybinis rusų turtas Kurše ir Lie-
tuvoje.

Ir viena ir kita pusė pirmiausia siekė savo tikslo
— paimti Rygą, o vėliau bus lengviau ir su kitais ap-
sidirbti. Tuojuo, sutartį padarius, būtent spalio 10 d.
įsakyme jau nurodoma, „kad pinigų bus galima suda-
ryti tik sekmingai prieš Rygą einant“.

Bermontas stengėsi suvilioti vokiečius ypač žeme.
Tasai klausimas aptartas trečiame sutarties priede ir
šiaip skamba:

1) Šiuomi tvirtinamos Geležinės divizijos vokie-
čių teisės gauti žemės apsigyvenimui, įgytos prieš įsto-
jimą į minėtas formacijas (sutartis su Laikinąja Latvių
valdžia nuo 9 ir 24. XII. 18 m. Kariavusis su bolše-
vikais 1 mėnesį įgyja piliečio teises); teisė gauti 80
margų dvarų žemės, prie to trečdalis turi būti tinka-
ma apdirbti.

Bermontininkai krito ir bėgo, bėgo ir krito.. Kas suskaitys, kiek jų žuvo?! Bet į nuklotą kūnais lauką pasižiūrėjus, net baisu darėsi! Krito ir mūsų jaunų brolių kareivių ir karininkų. Bet krito, sulyginus su priešu, daug mažiau.

Už Tėvynės Lietuvos Laisvę galveles padėjo!..

II.

Lapkričio 25 d. Šeduvos miestelyje buvo 4 kareivių ir 1 karininko laidotuvės. Šita žinia, kad Šeduvoje bus laidotuvės, jau iš vakaro aplėkė miestelį, ir visi ruošėsi atiduoti kritusiems broliams paskutinę pagarbą. Miestelis buvo padabintas ir skaidrios saulutės deimantiniais spinduliais išpuoštas..

Apie 10 valandą pamatėme iš komendantūros išnešant penkis karstus: 3 juodus ir 2 baltus, kuriuos kunigas su visomis iškilmingosios procesijos veļiavomis atlydėjo per miestelį bažnyčion.

Čia aš turiu apsisototi ir priminti liūdną dalyką. Leidžiant į bažnyčią, visą papuoštą su katafeliu vėdu ryj, tenai tuo laiku buvo iškilmingas šliūbas. Šitas faktas labai nustebino kariškius.

— Nejaugi negalėjo palaukti valandėlės?! — stebėjosi kariškiai.

— Ar gal čia pinigais atsverė tuos penkis karstus? — piktinosi kiti.

Ir taip visa procesija turėjo laukti, pakol kunigas atlaikė visas Mišias, nes, karstus įnešus, jos ką tik buvo prasidėjusios.

— Nejaugi šliūbo negalima atidėti po pietų?! —

— Visur, Dievuliau, mums paskutinė vieta, — skundėsi kareiviai.

Galų gale šliūbo Mišios pasibaigė — prasidėjo gedulingos pamaldos už garbingai kovos lauke kritusius brolius. Pamaldoms atvyko pulko vadas pulkininkas Glovackis, batalionų vadai, pulko karininkai ir kareivių dalys, kurie kartu su susirinkusiais žmonėmis pripildė bažnyčią. Laikė Mišių giedojo dainininkas A. Vaičiūnas solo ir protarpiais vietos varg. Tautkėvičiaus vedamas choras.

Pasibaigus pamaldoms, procesija pamažėli traukė kapų link. Didžiausia minia, draugai kariškiai, daug vainikų su įvairiais parašais:

— Mylėk, Lietuvi, savo žemele. Nuo kariškių.

— Žuvusiems Radviliškyje 21—XI—19 m. Amžina garbė Jums, Lietuvos didvyriai! Nuo II gusarų eskadr.

— Mūsų kraujas suteiks Jums laisvę.

— Už Tėvynę ir tiesą žuvusiems karžygiams.

— A. a. P. Puodžiukui. Nuo I kulk. kuopos.

— Garbė žuvusiam karūžai Katiliui.

— Garbingai žuvusiam karininkui Urbakoniu; nuo I kuopos — ir daug kitų, kurių tarpe keletas buvo be parašų. Už vainikų ėjo būrelis karininkų ir keli būriai kareivių rikiuotėje. Šalimais buvo išstatyta garbės sargyba nuo šventoriaus vartų lig kapų. Tuoju už karstų ėjo N pulko mokomoji komanda su savo majoru pryšakyje.

Aš, paėjęs į šalį, lėtai žengiu: prieš mano akis keli karstai, kuriuose guli jauni tautos vaikai — žaliukas jaunimas!..

— Ko tamsta verki? — paklausiau vienos moteriškės.

— Gal ir mano sūnelį lydi... — atsakė šluostydama ašaras moteriškė. — Išleidau jau daugiau pusės metų, dar jo nemačiau... Ant Daugpilio fronto... — tęsė toliau.

Mergaičių gailėsti aš atspėju: jauna širdis gaili jauno vaikino... Gal nėra savosios mergelės, kad ap raudotų, gal yra, bet jaunoji mergytė nežino, kad jos mylimąjį širdies žiedelį, jau į kapus, drauge su broliais, ne vieną, neša..

Grazūs, tankiais medžiais apaugę Šeduvos kapai. Juose buvo paruošta penkios gilios duobės, kur ir palaidoti kareiviai su savo vadu, o ant kapų išdygo nauji balti mediniai kryžiai su parašais.

Pasigirdo trys skardžios salvos, kunigo „Viešpaties Angelas“ ir... šių penkių jaunuolių kaip nebuvę. Augino motinėles, mokino, rengė gyvenimą, bet... pašaukė Tėvynę ir... už žmonijos laisvę reikėjo kraujas išlieti, galveles padėti... Jie mirė, mirė sunkiose kančiose, žaizdose, bet jų darbai — nemirsi!..

Drebės dar nevienas Lietuvos priešas nuo lietuvių karžygio pūslėtos rankos!..

Atbunda senovės didvyriai karžygiai ir galanda surūdijusį kardą, dairydami, kur stovi priešai, neklausdami kiek jų tenai yra.

De-Memorando.

2) Be to, kiekvienas įeinantis Geležinės Divizijos, Vokiečių legionų ir tt. sąstaton, išstarnavę nuo šios sutarties dienos 6 mėnesius, įgyja teisės gauti dar 20 margų žemės; išstarnavę 12 mėnesių — 50 margų, 18 mėnesių — 90 margų, o 24 mėn. — 140 margų.

3) Kiekvienas kariaujantis gauna iš savo vyriausybės tam tikra raštą, kurs liūdiija, kad jam tvirtinamos 1 ir 2 punktuose nurodytos teisės žemei gauti ir apsigyventi. Tas liūdyimas yra kartu aktas, kad jo savininkas įstojo į rusų pavaldinių sąjungą.

4) Antrame punkte pažymėta žemė atiduodama kiekvienam už pusę tos kainos, kuri buvo liepos mėn. 1914 metų.

5) Žemės apsigyvenimo liūdyimai gali būti perduodami kitiems su Centralinės dalinimo įstaigos žinia (Punktas 6).

6) Geležinė Divizija drauge su vokiečių legionais steigia centralinę dalinimo įstaigą, kuri dalimis perimtinės žemę ir žiūrės, kad būtų išvengti neteisėti reikalavimai. Šita Centralinė įstaiga apsiima tą žemę perduoti kolonistams, bet turi žiūrėti, kad vienose rankose neatsidurtų du liūdyimai, arba nebūtų sudaromi dvarai, didesni 140 margų žemės.

Vokiečių valdžia pranešė, kad, evakuacijai pasibaigus, neišvažiavo ir Pabaltijoje pasiliko šios dalys: 1) Geležinė divizija. 2) Baltų krašto grupės štabas su Baltų krašto šaulių štabu ir antruoju bataljonu ir įvairūs laisvi korpusai. 3) Plehves grupės štabas su Kuršo skyriaus antruoju rezervų pulku, su pirmuoju gvardijos lauko artilerijos pulku, antrąja gvardijos peštininkų artilerijos pulko baterija, įvairūs kavalerijos skyriai ir žinių formacijos. 4) Įvairios aviacijos formacijos grupės. 5) Rozbasho dalis.

Žmonių skaičius nemažas ir aišku, kad jiems nebūtų užtekę vienos tik Latvijos žemės.

Antra tarius ir Bermontas ir likusieji vokiečiai į Lietuvos žemę žiūrėjo kaip į savo savastį. Dabar Lietuvos piliečiai gali suprasti, kokiame didžiame kėsiniame buvo mūsų tėvynė, kokį pavojų ji pergyveno. Ir ar yra kokia garantija kad visi tie plėšikai atsiskys nuo savo norų?

Tai minčiai patikrinti noriu paminėti dar vieną įdomų dokumentą, kursai ir gi akyviai rodo, kad vokiečių plėšikai nemano atsisakyti savo siekių ir jų įvykdinimui vartoja visus tikslus.

Viename slaptame jų atsišaukime ir įsakyme sakoma, kad pasaulio akyse jie turi rodyti, ištikimybę

Iš lenkų belaisvės.

Oficialiai nekovoama, fronto nėra, o dažnai įvyksta susirėmimų, mūšių. Nesuprasi kokie gi gali gale mūsų santikiai su lenkais tose vietose, kur susiduria abi kariuomenės. Vienu ir tuo pačiu laiku lenkai aiškina savo „brolišku“ jausmų ištikimybę, jie girtasi nori mums nešti laisvės, kad išvaduoti mus, turbūt, iš lietuvių jungo; čia pat jie įsako savo kariuomenėi vis gilyn slinkti į mūsų žemę.

Kareiviui stovinčiam prieš rusą, aišku, kad su tuo rusu jis kariauja, nori tą rusą išvyti iš Lietuvos ribų. Išrodytų lyg to nejaustų tas pats kareivis, kuris būdamas sargyboje, žiūri į lenkų pusę ar nejoja, ar nesimato ten tariamųjų „brolių“ žvalgų. Bet atpenč, ir karui nėsant, kareivis šiose vietose jaučiasi dar labiau budrus, visu savo pajautimu nujausdamas, jog čia jo tyko amžinas ir aršiausias dar jo protėvių priešas.

Birželio mėn. mūsų sargyba stovėjo Nar-nų kalme. Apie penktą valandą vakaro už kalmo ant kalnelio pasirodė keli kareiviai. Mūsiškiai negalėjo žiūrėti, kieno tai būtų. Kai jie arčiau prisistatė, vienas jų prabilo: „eikite čion“. Mūsų kareiviai vis dar nesuprato, kas jie tokie būtų, o lietuvių kalba galutinai juos suklaidino. Taigi ėjo arčiau iširti. Tuo tarpu atvykusieji, kaip pasirodė lenkai, pradėjo juos supsti ir užėjo iš užpakalio. Iš sargybos buvo išbėgo kiti kareiviai ir, pamatę kamė dalykas, vienas jų pasirengė šauti. Bet tuo pačiu laiku ant jo šoko minėtojo sodžiaus viršaitis (šaltysius), norėdamas jam atimti šautuvą. Tuo tarpu ant jo šoko dar keturi vyrai ir jie įveikė. Čia pat prisistatino lenkų legioninkai ir suėmė visus kareivius. Lenkai jau rengėsi grįžti, bet viršaitis pranešė, kad vienas kareivių nuėjo su katilukais atnešti vakarienei košės ir greit turi sugrįžti. Lenkai palaukė ir, atėjusį kareivį sučiupę, visus nusivėrė į Stravininkų dvarą, o iš ten į Trakus.

Maždaug tomis dienomis buvo pasiūstę žvalgybos kulkosvaidininkai. Už Pakalniškių kalmo jie pamatė žėsis lenkų legioninkus ir pradėjo juos vyti. Lenkai bėgo ton vietop, kur buvo pasislėpę dar jų 16 žmonių. Įsikarščiausias kulkosvaidininkai užbėgo tiesiai ant

jų ir pateko į jų nagus. Juos irgi nuvėrė pirmiau į Stravininkų dvarą, o paskiau į Trakus.

Trakuose iš pradžių pasodino į ankštą butą, kuriame nebuvo vietos nė atsisėsti, nė atsigulti. Kuriant laikui praėjus, perkėlė juos į bent kiek geresnį butą pas vieną žydą.

Belaisvius laikė biauriai, davė blogą valgį ir to mažai. Prietam pamainė visus jų rūbus. Vieton iš jų atimtu gerą šinelį, davė senus, suplyšusius, netgi tokius, kad kai kurie kareiviai atsisakė jų priimti. Atėmė geras kelnes ir mundurus. O „poručikai“ iš paaficeriai pasiėmė „nepamatką“ kopurių ženklelius.

Mažučiam, tvankiame kambaryje buvo ankšta, taigi belaisviai prašėsi išleisti juos pavaikščioti. Reikarčiais lenkai susimylėdavo ir išvedavo juos laukan šluoti gatvių.

Tuo laiku lenkai turėjo Trakuose sulyginamai nemaža kariuomenės, nes stovėjo trys kuopos ir kulkosvaidininkų komanda.

Okupuotose vietose lenkai visokiais melais ir gudrumais traukė į savo kariuomenę vietos gyventojus. Pasisekė jiems sukvalifinti ir kai kurį mūsų lietuvių. Bent kiek tokių buvo ir Trakuose. Buvo ten ir vienas mūsų kariuomenės karininkas. Yra tokių, kuris apsvogęs, ar šiaip ko pridaręs, slepiasi pas lenkus nuo atsakomybės prieš mūsų valdžią, bet reikia pripažinti, kad svetimą daiktą imti moka tik dvirininkų sūneliai, kurie, be mažų išimčių, perdėm atsiduoda lenkiškumu. Lenkai visaipt steigėsi ir šiuos belaisvius suvilioti į savo pusę. Jie pasakojo savo paprastus išsimanymus, būk lietuviai jau susivienijo su lenkais ir bendrai muša rusus ir vokiečius. Tai vėl grąšina, kad jei su lietuviais negalės susitarti geriau, tai eisį varu imti Kauno.

Juo ilgiau laikė mūsų belaisvius tuo blogesni duodavo jiems valgį. Galop birželio 21 d. jiems su visu nedavė duonos. Tuomet kareiviai pasakė lenkų sargybai, kad jie šianakt pabėgsią. Lenkas tik nusijuokė.

O Lietuvos kareivis neveltui sako žodį, o jį išlaiko. Dešimtą valandą vakaro, belaisviai išlaužė užpakalines duris ir septyni buvusieji belaisviai atsidūrė lauke. Jų pabėgimo lenkai nepastebėjo ir viskas būtų nusisekė gerai. Bet pakeliui jiems prisėjo lipa per gan aukštą tvorą. Jiems belipant, juos pamatė

rusams, bet

„Kas mums Rusija? Tik kvailių jos žmonių rusų kiaulių pagalba mes galėsime atstatydinti Vokietiją, mūsų brangią Germanų Imperiją, prungus dar Lietuvą, Latviją ir tuomi apgynus mūsų rubežius.

Todėl mes turime siekti, kad:

1) nei vienas rusas neužimtu jokios atsakomybės vietos, bet jie to neturi pastebėti.

2) rusų tarpe platinti tą nuomonę, būk lietuviai ir latviai neduos jiems perėti į Rusiją, o norės juos sunaikinti.

3) įtikinti rusus tampa, kad tik jėga jie gali prasimušti į Rusiją.

Vienu žodžiu mes turime tik gudriai sumanyti rusų pėdas, kad jie tarnautų vien tik mūsų siekiams ir sunaudoti juos prieš latvius, lietuvius ir estus.

Šis įsakymas laikyti paslaptėje, kad rusai negalėtų jo perskaityti.

pasirašė von Kromzendorf

Gener. Štabo kapitonas ir adjutantas.

Vokiečių
Generalkomando
anšpanda

Bendrą žvilgsnį metus, pasakysime, kad tai nepaprastas vokiečių sugalvotas sumanymas. Nustoję galvą, jie skverbiasi ten, kur sutinka mažesnę priešinimą.

Ir ar tai jam galas?

Karininkas S-tis.

tydai ir pamane, kad tai plėšikai, pradėjo rekti. Ant to riksmo atbėgo legioninkai ir pradėjo šaudyti netgi iš kulkosvaidžio. Du belaisviu pabėgo kiek toliau ir pasislėpė rugiuose. Kiti penki pasislėpė čia pat darže po tvora.

Lenkai šoko jų ieškoti, bet pamano, kad visi perbėgo per tvorą, ieškojo, bent kiek toliau. Galų gale jie surado tik du iš pasislėpusių darže, likusieji gi penki išspruko. Lenkai pasakojo, kad pabėgo tik keturi, nes viena jie nukovė darže.

Matoma lenkai tikrai vieną nukovė, nes atgal kuopon grįžo tie, kurie gulėjo rugiuose, būtent Butkus Jonas ir Adomėnas Juozas. Kitu gi du visą birželio 22 d. išgulėjo besislapstydami rugiuose. Atėjus nakčiai jie patraukė prie savųjų ir atvyko į kuopą birželio 23 d. rytą.

Lenkai buvo paėmę mūsiškius į belaisvę savo nusprendimu, nežiūrint to kad nebuvo karo. Keturiems pabėgus, jie pranešė likusiems, kad ir juos paleis. Nes visviena sugrįžusieji papasakos, kad Trakuose yra likę jų draugų. O lenkai dėl kokių tai išskaičiavimų, matoma, to nenorėjo. Taigi dar birželio 22 d. lenkai atvarė vežimą, susodino į jį likusius, atidavė šautuvus, šovinius, katiliukus ir nuvežė prie tos vietos, kur prasideda mūsų sargybos. Palydovais davė penkis legioninkus, kurie atvežė mūsų belaisvius iki Juodelių kaimo. Čia mūsų kareiviai susirado arklius ir laimingai grįžo į savo kuopą.

Pafrontėje, už kurios jau prasideda lenkų okupuotos žemės, nuolatosis eina nemaža spekuliacija. Buvusioje Vilniaus gubernijoje žemė nederlinga ir žmonės tik šiaip taip praminta. O į didesnius miestus visuomet reikėdavo iš kitų vietų vežti duonos. Kai Vilnija atsidarė lenkų galioje, jos reikalai dar labiau pablogėjo, nes likusios Lietuvos duona buvo nuo jos atskirta, o skurdi Lenkija irgi negalėjo tinkamai pagelbėti. Taigi visoje pafrontės linijoje sutiksi nemaža pėsčių žmonių su maišukais, kurie bent sau eina atsinešti duonos.

Žmonės, kurie apskritai visuomet stengiasi pasinaudoti dargi iš nelaimių, pamatė tame tinkamą sau pelną ir važiavo vežimais vežti duonos, kad parduant lupti iš gyventojų paskutinius skatikus.

Liepos 2 d. trys kareiviai Tadas Daumantas, Jonas Vilkaitis ir Jonas Mockevičius sergėjo Čiobiškio tiltą ir žiūrėjo Musninkų—Čiobiškio kelio. Jie turėjo įsakymą sulaikyti visus, kurie ką nors vežė į aną pusę, neturėdami leidimų.

Sulaikius du vežimu pilnus javų, kareivis Domantas nulydėjo juos į mūsų pusę.

Likusieji du sergėjo toliau. Netrukus jie pamatė, kad prie kaimo artinosi du vežimu, kuriuose sėdėjo po vieną žmogų. Prisiartinę arčiau, norėdami pertikrinti dokumentus. Bet tuo laiku iš vežimo iššoko 8 ginkluoti legioninkai ir suėmė mūsų kareivius, nusivežė juos Musninkų link.

Neteko patirti kas atsitiko su Domantu, nes rytojaus dieną jį rado negyvu maž daug pusę varsto nuo kelio. Jį užmušė kirviu ar koku kitu panašiu daiktu.

Atsiminus, jogei lenkai supirkinėjo javus ir vežė į savo pusę, o javų sergėjimui siūsdavo perengtus ar paslėptus kareivius legioninkus, nesunku suprasti kieno tai darbas.

Du suimtuosius lenkai nusivarė į belaisvę ir, kaip paprastai pas juos priimta, smarkiai apmušė.

Nemėgsta mūsų lietuviai nė lenko, nė jo belaisvės fungo. Ir tie, du belaisviu bėgo ir liepos 10 d. laimingai sugrįžo į savo kuopą.

Karininkas V.

Žinios.

Lietuvoje.

Kaunas. Porą sykių teko man būti Kauno igulos bažnyčioje. Maniau, kad mūsų kareivių bažnyčia skambės ir mūsų rimtų, gražių šventų giesmių giedojimu, bet ir aš kaip kareivis P-as (koresp. „K. Ž.“ Nr. 28) didžiai nustebau, kad per tokį, palyginamai ilgą, igulos bažnyčios gyvavimą, nesusidarė net žmoniško choro. Nežinau ką tame kaltinti, tik tai pažymiu, kad tokio giedojimo ir vien tik kaskart tų pačių giesmių—neužtenka. Reikia būtinai pasirūpinti ir tai kuogreičiausia, suorganizuoti gerą chorą, kuris be giesmių, pagiedotų ir mišias. Maniau, kad tai viskas galima padaryti, tik reikia energiškesnio ir daugiau prasilavinusio organizatoriaus. Norinčių dalyvauti yra daug, tik reikia rimtai pradėti mokytis ir apie laiką paskelbti vietos laikraščiuose. Dabar ir Kr. Aps. Min. įvairių įstaigų tarnautojai galės prisidėti, nes liuosesni (dirba nuo 8—10^{1/2}) ir galės atvykti į pamaldas. Ištikrųjų, gėda, kad pas mus—kauniškiu, tuo anksčiau nepasirūpinia. Kalėdoms bent, būtinai reikia pramokti mišias ir Kalėdines giesmes.

Tautmylis.

Šakiai. Lapkričio 16 d. Šakių miestelyje „kyno“ salėje vietiniai ir Naumiesčio kariškiai surengė vakarėlį. Malonus įspūdis, kad nuo „Kariško“ užsiėmimo liuosą laiką kariškiai sunaudoja geriems pasilinksminimams.

J. Karosėlis.

Virbalis. (Vilkav. apskr.) Lapkričio 2 d. Virbalio stoties Komendantūros kareiviai surengė šokių ir žaislų vakarėlį, publikos prisirinko apščiui. Salė buvo išpuosta tautinėmis vėliavomis ir Lietuvos „Vyčiu“. Muzika griežė gana puikiai, taigi publika, pasibaigus antrai valandai nakties, išsiskirstė patenkinta. Be šokių ir žaislų buvo dar skrajojanti krasa. Nors išlaidų buvo daug, tačiau iš surinktų kone daugiau 700 šimtų auksinų, gryo pelno liko 236 auks. ir 40 skatikų. Pelnas yra paliktas pirkti kareiviams šiltų pirštinių ir apmokėti baltinių skalbimą.

Karininko Guresko rūpesniu yra įtaisyti taip vadinami kareivių lavinimosi kursai. Dalis pelno paskirta tiems kursams.

Kar. J. T.

Lietuviai kariškiai Sibire.

Lietuvių bataljonas Vytauto Didžiojo vardu Sibire.

Pasibaigus Vokiečių-rusų karui, daugybė lietuvių tremtinių grįžo Lietuvon. Tik Sibiro lietuviai, dėl karo, kiluso tarp bolševikų ir Sibiro valdžios, negalėjo grįžti tėvynėn ir ligi šiol dar ten tebskursta. Bet nežiūrėdami sunkių sąlygų, Sibiro lietuviai, sulig išgailių, dirba, kruta. Jie turi savo Centro biurą, leidžia laikraštį ir tt. Užvis įdomiausia tai, kad Sibiro lietuviai neužmiršta ir Kariuomenės organizavimo reikalo. Liepos 15 d. 1919 m. Novo-Nikolajevske tapo įsteigtas Pirmasis atskiras Lietuvių Bataljonas, Vytauto Didžiojo vardu. Jis įsteigtas Sibiro Lietuvių Tarybos rūpesniu. Tik tai keista, kad tas bataljonas įeina lenkų armijos sąstatan ir yra V lenkų divizijos dalimi.

Tai atsitiko dėliai tos priežasties, kad, paskelbus Sibiro valdžiai mobilizaciją, daug lietuvių stojo lenkų armijon, nes kitaip būtų reikėję kareiviauti Kolčako kariuomenėje, nes lietuvių organizacijos tuo laiku dar silpnai veikė. Vėliau iš įstojusių lenkų armijon lietuvių ir susidarė anksčiau minėtasis Vytauto Didžiojo bataljonas prie Penktos Lenkų Šaulių Divizijos. Je- katerinburge lietuviai kariškiai organizuojasi prie lat- vių dalių.

Sibire ginkluotų lietuvių kareivių yra apie tūks- tantį vyrų.

Didžiausiu Sibiro lietuvių kariškių rūpesniu yra atsiskirti nuo svetimųjų organizacijų (ypač lenkų) ir šgauti leidimą vykti Lietuvon ir kovoti už jos laisvę.

Koncertas Karo Mokykloje. Lapkričio 29 d. Karo Mokyklos auklėtiniai Mokyklos salėje surengė koncertą. Gana įvairi koncerto programa pačių mo- kinių buvo ir išpildyta. Pirmiausia dainavo Karo Mo- kyklos auklėtinių choras, Sodeikos vedamas. Choras gerai išlavintas, — tik balsai neproporcingai suskirstyti: pirmųjų tenorų labai maža, gi bosai stiprūs, pertat stipriose vietose tenorų partijos (melodijos) mažai nebuvo girdėti (ypač tai žymu buvo „Jaunimo gies- mėje“ ir „Lietuviai esame mes gimę“). Be to ir dai- nos chorui nelabai vykusiai parinktos; tokionis mo- nofoninėms dainoms kaip „Sunku gyventi“ ar „Pūs- kit, vėjai“ (mažai vykusi — neatsakanti nei Vaičaičio žodžių prasmei, nei ūpui, — paviršutinė kompozicija) visai ne vieta buvo Karo Mokyklos salėje. Tokiose įstaigose, kaip mūsų Karo Mokykla, labiau tiktų dai- nos galingo, karžygisko turinio bei ūpo, kuriuose at- spindėtų Jaunosios Lietuvos stiprybė, gajumas.

Solo fortefijonu buvo išpildyta pora M. K. Čiur- lionies veikalų („Rudens daina“ ir „Humoresque“) ir vienas norvegų kompozit. Grieg'o veikalų. Skam- bino Karo Mokyklos auklėtinis Čiurlionis (velionies kompozitoriaus - dailininko brolis) gana muzikalingai — tik gaila, kad išdaužytas fortefijonus silpnai tegal-ėjo perduoti veikalų atspalvius. Intymūs veikalai rei- kalingi gero instrumento.

P. Biržys paskaitė savo eilės „I Kovą“ (agitatyvio turinio).

J. Nagorskis išpildė smuiku „Serenadą“ (Brago). Smuikavimas nepadarė reikiamo įspūdžio, nes artistas labai nedrąsiai, varžyiamos griežtė ir visą laiką negal-ėjo taip sakant, „apčiuopti“ tono.

Pora Beethoven'o veikalų buvo paskambinta for- tepijonu keturiomis rankomis. Pirmu kart skambino Čiurlionis ir Oleka, antru kart Čiurlionis ir Sodeika. Skambinant, vietomis jautėsi nesutarimas ir mažai nu- dailintas niuansavimas. Skambintojai, matyt, mažai darė repeticijų ir nelabai buvo pratę vienas prie kito. Įspūdžiui kenkė ir blogas fortefijonas.

Solo dainavo A. Endziulaitis ir P. Oleka. En- dziulaitis turi gražų balsą, bet dainuoja taip, „kaip Dievas davė“ — be technikos, visiškai nenustatytu bal- su. Oleka jau daro artisto įspūdį; balsas jo gana stipras, tik vibracija nelabai maloni ir sunkoka; aps- kritai, Olekos balsui trūksta lankstumo. Lėta Variago arija iš op „Sadko“ geriau jam pavyko, negu gyva komiška liaudies dainelė „Oj, kad myliu“. Bendrai imant, dainavimas solo nepaliko ryškaus įspūdžio; dainininkams vertėjo pasirinkti įdomesnių, įvairesnių veikalų, negu šiame koncerte dainuotieji. Nesmagaus

įspūdžio padarė ir tai, kad P. Oleka ant „bis“ dai- navo tą pačią dainelę. Solo dainuojant, berods, reikty to vengti, nes greitai galima atsibosti.

Bet nežiūrint visų minėtųjų smulkių trūkumų, Karo Mokyklos Koncertas paliko labai malonaus įs- pūdžio. Visą vakarą jautėsi pakilus, širdingas ūpas, ko retai galima užtikti dabar mūsų vakaruose. Visur buvo jaučiamas rūpestingas rušimos bei geras sko- nis. Salė puikiai išpuošta žallumynais, vėliavomis ir ginklais; ant sienų iškabinėta mokinių plešti paveiks- lai. Šiame Karo Mokyklos išleidime, be abejonės, yra daug talentuoto, gabaus jaunimo.

Vakarą atlankė Valstybės Prezidentas, Ministerių Pirmininkas, Vyr. Kar. Vadas, svetimų valstybių mi- sijos bei atstovai ir daugelis kitų žymių asmenų.

Publikos buvo kimština. Užtat, prasidėjus šo- kiams, sunku buvo sužiūrėti tvarkos. Šokiai tęsėsi lig pat ryto.

Kz. B-tis.

Pamaldos evangelikams lietuvių kalboje bus šventadieni, gruodžio 7 d. ketvirtą valandą po pietų Kaune, vokiečių bažnyčioje šale Aleksotos tilto. Po pamaldų pasitarimas apie bendrus Evangelikų reikalus. Kariškiai evangelikai, kaip reformatai, taip liuterial- prašomi atsilankyti.

Atsiųstos redakcijai knygos.

Marionis Mačiulis. Čičinskas. Ballada 12 psl. Kaunas „Sviesos“ spaustuvė. 1919 m.

XV-ji Lietuvos Valstybės Tarybos Sesija. Posėdžių protokolai: 1 ir 2. 38 psl. Kaunas 1919 m.

Mažas vokiškas kalbamokslis. Lietuviams pritaikino Adomas Vilimavičius. Leidėjas Julius Groos. Heidelbergas, 1919 m.

Uždavinių pataisymas mažojo vokiško kalbamokslio. Leidėjas Julius Groos. Heidelberg, 1919 m.

Sąvivaldybių įstatymas 30 psl. Kaunas 1919 met.

Norintiems gauti karo valdininko laip- snį, kvotimai skiriami prie karo mokyk- los Gruodžio 17 d. š. m.

Redakcijos atsakai.

Nendrės sesutei. Nespausdinsime, nes nepranešėt savo pavardės.

T-liui. Tamsta visgi paties koncerto neaprašai — nedėsimė. Spausdiname kita, pilnesnė.
